

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MICHAL BOBEK
esitatud 30. märtsil 2017¹

Kohtuasi C-320/15

Euroopa Komisjon
versus

Kreeka Vabariik

Liikmesriigi kohustuste rikkumine – Keskkond – Asulareovee puhastamine – Direktiivi 91/271/EMÜ artikli 4 lõiked 1 ja 3 ning I lisa punktid B ja D – Representatiivsed proovid

I. Sissejuhatus

1. Nõukogu direktiivi 91/271/EMÜ asulareovee puhastamise kohta (edaspidi „reoveedirektiiv“)² eesmärk on kaitsta keskkonda muu hulgas puudulikult puhastatud reovete ärajuhtimisest tuleneva kahju eest. Selles on sätestatud liikmesriikide kohustused asulareovett asjakohaselt puhastada. Selleks et tõendada asulareovee vastavust kohaldatavatele nõuetele, peavad liikmesriigid koguma ettenähtud viisil puhastatud asulareovee proove.

2. Komisjoni väitel on Kreeka Vabariik kaheksas linnastus reoveedirektiivist tulenevaid kohustusi rikkunud. Nendest linnastutest viie osas nimetatud liikmesriik väidetavat rikkumist ei eita. Ülejäänud kolme linnastu osas on Kreeka Vabariik ja komisjon aga lahkarvamusel küsimuses, kas esimene esitas teisele puhastatud vee proove piisavalt.

3. Reoveedirektiivi kohaselt nõutavate proovide arvu küsimus ei ole kindlasti uus. Ehk on õiglane tunnistada, et Euroopa Kohus ei ole seda küsimust alati eeskujuliku ühtsusega käsitlenud. Sellepärast keskendun käesolevas ettepanekus Euroopa Kohtu palvel selle konkreetse küsimuse selgitamisele.

II. Õiguslik raamistik

4. Reoveedirektiivis sätestatud kohustused määratakse kindlaks asjaomase linnastu inimekvivalendi³ suhtes.

¹ Algkeel: inglise.

² Nõukogu 21. mai 1991. aasta direktiiv asulareovee puhastamise kohta (EÜT L 135, 30.5.1991, lk 40; ELT eriväljaanne 15/02, lk 26).

³ See näitaja on reoveedirektiivi artikli 2 punktis 6 määratletud kui biolagundatav orgaaniline reostus, mille biokeemiline hapnikutarve viie ööpäeva jooksul on 60 g hapnikku ööpäevas.

5. Reoveedirektiivi artikli 3 lõike 1 kohaselt pidid liikmesriigid muu hulgas tagama, et linnastud inimekvivalendiga 2 000 – 15 000⁴ varustatakse asulareovee kogumissüsteemidega⁵ 31. detsembriks 2005.

6. Reoveedirektiivi artikli 4 lõike 1 kohaselt pidid liikmesriigid muu hulgas tagama, et kogumissüsteemidesse sisenev asulareovesi läbib enne ärajuhtimist bioloogilise puhastuse või muu sellega võrdväärse puhastuse. Linnastutes inimekvivalendiga 10 000 – 15 000 ja linnastutes inimekvivalendiga 2000–10 000, mille reovett juhitakse magevette ja suudmealadele, pidi see nõue olema täidetud 31. detsembriks 2005.

7. Reoveedirektiivi artikli 4 lõike 3 kohaselt peab selline ärajuhitav vesi vastama I lisa punkti B asjakohastele nõuetele.

8. Reoveedirektiivi I lisa punktis B on üksikasjalikult sätestatud nõuded vee ärajuhtimiseks puhastitest suublatesse järgmiselt:

„1. Reoveepuhasteid projekteeritakse ja ehitatakse ümber nii, et neisse sisenevast reoveest ja puhastatud heitveest on võimalik võtta enne selle juhtimist suublatesse representatiivseid proove.

2. Asulareoveepuhastitest väljuv vesi, mida puhastatakse vastavalt artiklitele 4 ja 5, vastab tabelis 1 esitatud nõuetele.

[...]“

9. Reoveedirektiivi artikli 15 lõike 1 esimese lõigu kohaselt peavad pädevad või asjaomased asutused jälgima muu hulgas asulareoveepuhastitest väljuvat vett. Selle eesmärk on kontrollida vastavust I lisa punkti B nõuetele kooskõlas I lisa punktis D ette nähtud kontrolli korraga.

10. Reoveedirektiivi I lisa punktis D on üksikasjalikult ette nähtud järelevalve ja selle tulemuste hindamise võrdlusmeetodid. Punktis 3 on sätestatud, et proovide minimaalne arv aastas määratakse kindlaks reoveepuhasti võimsuse põhjal ning proove tuleb võtta kogu aasta jooksul korrapäraste ajavahemike tagant. Puhastusjaamades inimekvivalendiga 2000–9999 on proovide minimaalne arv esimesel aastal 12. Kui esimesel aastal võetud proovid vastasid reoveedirektiivile, tuleb järgnevatel aastatel võtta neli proovi aastas. Kui üks neljast proovist ei vasta nõuetele, tuleb järgneval aastal võtta veel 12 proovi. Puhastusjaamades inimekvivalendiga 10 000 – 49 999 on minimaalne proovide arv 12.

III. Menetlus

11. Komisjon palus 29. mai 2007. aasta kirjas Kreeka Vabariigilt andmeid reoveedirektiivi rakendamise kohta kuuekuuse perioodi jooksul. Täpsemalt paluti neid andmeid selleks, et komisjon saaks hinnata reoveedirektiivi artikli 4 järgimist. Palve puudutas linnastuid, mille inimekvivalent on üle 2000.

12. Pärast Kreeka Vabariigi poolt 2007. aasta kohta esitatud andmete läbivaatamist jõudis komisjon järeldusele, et 62 linnastus on reoveedirektiivi artiklit 4 rikutud.

13. Komisjon palus 5. oktoobri 2010. aasta kirjas Kreeka Vabariigilt selgitusi. Kreeka Vabariik vastas sellele kirjale 21. detsembril 2010, andes lisateavet.

4 Kõikides käesolevas asjas kõne all olevates linnastutes on inimekvivalent 2000 ja 15 000 vahel: väikseim inimekvivalent on 2024 (Desfina linnastus) ja suurim on 10 786 (Chaniotise linnastus).

5 Kogumissüsteem on reoveedirektiivi artikli 2 punktis 5 määratletud kui juhtmete süsteem, mis kogub ja juhib asulareovett.

14. Komisjon saatis 17. juunil 2011 märgukirja, teatades, et Kreeka Vabariik ei ole täitnud reoveedirektiivis sätestatud kohustusi. Kreeka Vabariik vastas sellele kirjale 11. augustil 2011, andes asjaomaste linnastute kohta lisateavet.

15. Komisjon saatis 1. juunil 2012 Kreeka Vabariigile põhjendatud arvamuse, märkides, et nimetatud liikmesriik jätkab reoveedirektiivi rikkumist.

16. Edasise teabevahetuse järel saatis komisjon 21. veebruaril 2014 Kreeka Vabariigile täiendava põhjendatud arvamuse. Ta märkis, et kaheksas linnastus – Prosotsáni, Doxáto, Eleftheroúpoli, Vágia, Desfína, Galátista, Polýchrono ja Chanióti – ei järgita jätkuvalt reoveedirektiivi artiklit 4.

17. Komisjon esitas 26. juunil 2015 ELTL artikli 258 alusel liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi. Ta palus tuvastada, et Kreeka Vabariik on rikkunud reoveedirektiivi artikli 4 lõigetest 1 ja 3 tulenevaid kohustusi.

18. Oma kirjalikud seisukohad on esitanud Kreeka Vabariik ja komisjon. Mõlemad esitasid kohtuistungil, mis peeti 25. jaanuaril 2017, ka suulised seisukohad.

IV. Hinnang

19. Käesoleva ettepaneku ülesehitus on järgmine. Esiteks teen kokkuvõtte varasemast kohtupraktikast, mis käsitleb otseselt või kaudselt seost reoveedirektiivi sätete ja selle I lisa punktide B ja D vahel (A). Teiseks püüan seda kohtupraktikat süstematiseerida, pidades silmas kahte käesolevas menetluses kesksel aspekti: reoveedirektiivi sisemist loogikat ja ülesehitust ning selle direktiivi sätete ja I lisa vahelist suhet (B.1) ning vastavaid liikmesriikide kohustusi seoses proovidega, mis tuleb esitada (B.2). Kolmas osa (C) käsitleb käesolevat juhtumit, kõigepealt neid linnastuid, mille osas proovide esitamata jätmisele vastu ei vaielda (C.1), ja seejärel neid, mille üle käib vaidlus (C.2).

A. Senine kohtupraktika

20. Reoveedirektiivi kohaselt proovide esitamise küsimuses on kaks kesksel aspekti: esiteks ühelt poolt reoveedirektiivi artiklite 4 ja 15 vahelise ning teiselt poolt I lisa punktide B ja D vahelise seose konkreetne olemus. Sellest tuleneb iga nimetatud sätte puhul liikmesriikide esitatavate proovide koguse ja kvaliteedi küsimus.

21. Euroopa Kohtul on juba olnud korduvalt võimalus võtta seisukoht reoveedirektiivi vastavate sätete ja selle I lisa punktide B ja D vahelise seose suhtes.

22. Kohtuasjas komisjon *vs.* Itaalia⁶ võimaldas see, et reoveedirektiivi I lisa punkti D nõuded olid täidetud, Euroopa Kohtu sõnul järeldada, et direktiivi artiklit 4 on järgitud.

23. Hiljem, kohtuasjas komisjon *vs.* Belgia oli vaidluse all see, kas paika peab ka teisipidine järeldus, mille kohaselt artikli 4 järgimist saab tuvastada ainult juhul, kui asjaomane liikmesriik esitab ette nähtud arvul I lisa punktis D kirjeldatud meetodil kogutud proove. Belgia väitel tuli „[reovee]direktiivi artikli 4 ja I lisa punkti B alusel järeldada, et direktiivist tulenevad kohustused on täidetud, kui asulad teenindav reoveepuhasti on käivitatud ja esimesed analüüsitulemused näitavad, et heitvee koostis vastab [reovee]direktiivi I lisa tabelis 1 esitatud normidele“.⁷

6 Kohtuotsus, 19.7.2012, komisjon *vs.* Itaalia (C-565/10, ei avaldata, EU:C:2012:476, punkt 37).

7 Kohtuotsus, 6.11.2014, komisjon *vs.* Belgia (C-395/13, EU:C:2014:2347, punkt 22).

24. Euroopa Kohus tegi nimetatud kohtuasjas otsuse selles küsimuses selget seisukohta võtmata. Seoses kõne all olnud linnastutega märkis Euroopa Kohus, et „hagiavalduse esitamise kuupäeva seisuga olid neil reoveepuhastid, kuid [reovee]direktiivi I lisa punkti D eirates ei olnud sealt esimese tegevusaasta jooksul võetud 12 proovi“. Euroopa Kohus lisas siiski, et „põhjendatud arvamuses määratud tähtaja lõpul ei olnud kõnealusel kahel linnastul reoveepuhasteid ning järelikult ei olnud need kooskõlas [reovee]direktiivi artikli 4 nõuetega“.⁸

25. Kohtuasjas komisjon *vs.* Portugal (edaspidi „esimene kohtuasi komisjon *vs.* Portugal“) väitis komisjon, et „liikmesriikidel [reoveedirektiivi] artikli 4 alusel lasuvad kohustused hõlmavad [selle] direktiivi I lisa punktis D ette nähtud kontrollide läbiviimist; selleks on vaja aasta vältel võtta minimaalne arv proove [...]“.⁹

26. Samas kohtuasjas kirjeldas artikli 4 ning I lisa punktide B ja D vahelist seost selgesõnaliselt kohtujurist Cruz Villalón. Ta järeldas, et reoveedirektiivi artiklist 4 tulenevate liikmesriikide kohustuste hindamisel on asjakohane I lisa punkt B, mitte D. Ta toonitas, et I lisa punkt D on seotud reoveedirektiivi artikliga 15. See säte käsitleb paigaldusjärgset seiret. See hõlmab „pideva[t] kohustus[t], mille eesmärk on tagada, et puhastitest väljuv vesi vastab *kogu aeg* kvaliteedinõuetele, millele see vesi peab vastama *alates puhasti käikulaskmisest*“.¹⁰ Selleks et kindlaks teha, kas puhastusjaam vastab I lisa punkti B nõuetele, „ei ole vaja läbi viia I lisa punktis D sätestatud proovivõtumenetlust“.¹¹

27. Samuti märkis kohtujurist Cruz Villalón, et nõue koguda artikli 4 järgimise hindamiseks proove rohkem kui ühe aasta jooksul tähendaks seda, et need proovid tuleb esitada artiklis 4 ette nähtud kuupäevadeks. See tähendaks õigupoolest, et tähtpäev, milleks linnastutel peavad artikli 3 kohaselt olema kogumissüsteemid, tuleb lugeda tegelikult ette nähtud kuupäevadest ühe aasta võrra varasemaks.¹²

28. Esimeses kohtuasjas komisjon *vs.* Portugal nõustus Euroopa Kohus kohtujuristi pakutud tõlgendusega. Vastuseks komisjoni argumendile, et artikli 4 järgimist tuleb tõendada I lisa punktis D ette nähtud meetodil, märkis Euroopa Kohus, et direktiivi 91/271 artiklis 4 ei ole I lisa punktile D viidatud. Kohtujuristile viidates sedastas Euroopa Kohus, et I lisa punkt D on seotud „pideva[...] kohustuse[ga], mille eesmärk on tagada, et puhastitest väljuv vesi vastab „kogu aeg““ I lisa punktis B sätestatud kvaliteedinõuetele.¹³ Seevastu ei kohusta see koguma proove rohkem kui ühe aasta jooksul. Euroopa Kohus lisas, et „kui liikmesriik on võimeline *esitama proovi*, mis vastab [reoveedirektiivi] I lisa punkti B nõuetele, tuleb direktiivi artiklist 4 tulenevad kohustused lugeda täidetuks“.¹⁴

29. Sama tõlgendusega nõustus Euroopa Kohus ka oma otsuses komisjon *vs.* Hispaania.¹⁵ Selles otsuses meenutas Euroopa Kohus, et kui liikmesriik on võimeline esitama ühe proovi, mis vastab reoveedirektiivi I lisa punkti B nõuetele, tuleb artiklis 4 sätestatud kohustused täidetuks lugeda. Põhjus on selles, et see säte ei kohusta võtma proove rohkem kui ühe aasta jooksul. Tookord rakendas Euroopa Kohus sama lahendust seoses reoveedirektiivi artiklist 5 tulenevate kohustuste hindamisega.¹⁶

8 Kohtuotsus, 6.11.2014, komisjon *vs.* Belgia (C-395/13, EU:C:2014:2347, punktid 46 ja 48).

9 Kohtuotsus, 28.1.2016, komisjon *vs.* Portugal (C-398/14, EU:C:2016:61, punkt 33).

10 Kohtujuristi ettepanek, Cruz Villalón, kohtuasi komisjon *vs.* Portugal (C-398/14, EU:C:2015:625, punkt 43).

11 Kohtujuristi ettepanek, Cruz Villalón, kohtuasi komisjon *vs.* Portugal (C-398/14, EU:C:2015:625, punkt 44).

12 Kohtujuristi ettepanek, Cruz Villalón, kohtuasi komisjon *vs.* Portugal (C-398/14, EU:C:2015:625, punkt 37).

13 Kohtuotsus, 28.1.2016, komisjon *vs.* Portugal (C-398/14, EU:C:2016:61, punkt 37).

14 Kohtuotsus, 28.1.2016, komisjon *vs.* Portugal (C-398/14, EU:C:2016:61, punkt 39). Kohtujuristi kursiiv.

15 Kohtuotsus, 10.3.2016, komisjon *vs.* Hispaania (C-38/15, ei avaldata, EU:C:2016:156, punkt 24).

16 Reoveedirektiivi artikkel 5 käsitleb nn tundlikke alasid. Artikli 5 lõikes 3 on ette nähtud ka seos I lisa B jaotisega.

30. Siiski näib, et oma otsuses komisjon *vs.* Kreeka Vabariik¹⁷ ei nõustunud Euroopa Kohus seisukohaga, et ühest proovist piisab. Nimetatud kohtuotsuses lähtus Euroopa Kohus oma järelduses küsimuse kohta, kas Kreeka Vabariik on rikkunud reoveedirektiivi artikli 4 lõiget 3, sellest, et see liikmesriik ei ole esitanud tõendeid kooskõlas I lisa punktiga D.¹⁸

31. Hilisemas kohtuasjas, mis samuti puudutas Portugali (edaspidi „teine kohtuasi komisjon *vs.* Portugal“),¹⁹ esitati hagi ELTL artikli 260 lõike 2 alusel.²⁰ Komisjon väitis taas, et reoveedirektiivi artikli 4 järgimise tõendamiseks tuleb proove hinnata kogu aasta jooksul vastavalt I lisa punktile D, kus on ette nähtud minimaalne proovide arv aastas.²¹

32. Kohtujurist Kokott asus nimetatud kohtusjas esitatud ettepanekus²² seisukohale, et „[reoveedirektiivist] ei tulene siiski, et artikli 4 kohaldamine teatud reoveepuhastitele eeldab üldse proovi võtmist. Pigem eksisteerib korrapärase proovide võtmise kohustus tõhusa bioloogilise puhastuse läbiviimise kohustuse kõrval sõltumatult“.²³ Ta asus seisukohale, et „proovi võtmine on sobiv *tõend* selle kohta, et reoveepuhasti vastab [reoveedirektiivi] nõuetele“.²⁴

33. Teises kohtuasjas komisjon *vs.* Portugal tehtud otsuses märkis Euroopa Kohus komisjoni märkuse kohta sõnaselgelt seisukohta võtmata, et kuna Portugal on asjaomase linnastu suhtes mitme kuu jooksul regulaarselt proove võtnud, vastab vaidlusalune reovesi reoveedirektiivi artikli 4 lõike 3 nõuetele.²⁵

34. Kokkuvõttes: pärast mõningast ebaselgust seoses I lisa punkti D õigusliku mõjuga kohtuasjades komisjon *vs.* Itaalia²⁶ ja komisjon *vs.* Belgia²⁷ eristas Euroopa Kohus esimeses kohtuasjas komisjon *vs.* Portugal puhasti käivitamisega seotud ühekordset kohustust reoveedirektiivi artiklis 4 jätkuva paigaldusjärgse seire kohustusest artiklis 15. Ta märkis, et reoveedirektiivi artikli 4 järgimise tõendamiseks piisab liikmesriigil ühest proovist.

B. Reoveedirektiivi artikli 4 järgimise tõendamine

35. Eelnevat kokkuvõtet arvestades ei saa eitada, et algne kohtupraktika ei olnud ehk selguse musternäidis. Ent alates esimeses kohtuasjas komisjon *vs.* Portugal tehtud otsusest on see küsimus selgitatud.

36. Käesolevas jaos on kokku võetud asjakohase õigusliku raamistiku peamised osad, keskendudes taas kahele põhiaspektile: 1) reoveedirektiivi asjakohaste sätete sisemisele ülesehitusele ja loogikale ning seejärel 2) liikmesriikide proovivõtukohustuste üksikasjadele.

17 Kohtuotsus, 15.10.2015, komisjon *vs.* Kreeka Vabariik (C-167/14, ei avaldata, EU:C:2015:684).

18 Euroopa Kohus märkis sisuliselt, et Kreeka Vabariik ei ole tõendanud, et ta on kogunud proove korrapäraselt, nagu I lisa D jaotises on ette nähtud. Euroopa Kohtu sõnul välistas see võimaluse kontrollida, kas reoveedirektiivi artikli 4 lõike 3 nõuded on täidetud. Kohtuotsus, 15.10.2015, komisjon *vs.* Kreeka Vabariik (C-167/14, ei avaldata, EU:C:2015:684, punkt 48).

19 Kohtuotsus, 22.6.2016, komisjon *vs.* Portugal (C-557/14, EU:C:2016:471).

20 See hagi puudutas varasema kohtuotsuse, 7.5.2009, komisjon *vs.* Portugal (C-530/07, ei avaldata, EU:C:2009:292), rakendamist.

21 Kohtuotsus, 22.6.2016, komisjon *vs.* Portugal (C-557/14, EU:C:2016:471, punkt 43).

22 Kohtujuristi ettepanek, Kokott, komisjon *vs.* Portugal (C-557/14, EU:C:2016:119).

23 Kohtujuristi ettepanek, Kokott, komisjon *vs.* Portugal (C-557/14, EU:C:2016:119, punkt 29).

24 Kohtujuristi ettepanek, Kokott, komisjon *vs.* Portugal (C-557/14, EU:C:2016:119, punkt 30).

25 Kohtuotsus, 22.6.2016, komisjon *vs.* Portugal (C-557/14, EU:C:2016:471, punkt 63).

26 Kohtuotsus, 19.7.2012, komisjon *vs.* Itaalia (C-565/10, ei avaldata, EU:C:2012:476).

27 Kohtuotsus, 6.11.2014, komisjon *vs.* Belgia (C-395/13, EU:C:2014:2347).

1. Reoveedirektiivi sisemine ülesehitus

37. Nagu käesoleva ettepaneku eelnevas jaos märgitud, eristas kohtujurist Cruz Villalón esimeses kohtuasjas komisjon *vs.* Portugal esitatud ettepanekus selgelt ühelt poolt artiklit 4 ja I lisa punkti B ning teiselt poolt artiklit 15 ja I lisa punkti D. Hiljem kinnitas seda ka Euroopa Kohus.

38. Komisjon väitis varem ja väidab ka käesolevas asjas esitatud kirjalikes seisukohtades, et liidu seadusandja poolt I lisa punktis D ette nähtud paigaldusjärgse seire meetodit tuleb kasutada ka artiklis 4 sätestatud ühekordse kohustuse täitmise hindamisel.

39. Selline käsitlusviis on aga vastuolus reoveedirektiivi sisemise ülesehituse ja loogikaga.

40. Tuleb meenutada, et reoveedirektiivi artiklitel 4 ja 15 on erinevad eesmärgid. Artikli 4 eesmärk on tagada, et liikmesriigid seavad määratud linnastutes teatud kuupäevadeks sisse asulareovee bioloogilise või sellega võrdväärse puhastuse. Artikli 15 eesmärk on tagada, et liikmesriigid jätkavad selle asulareovee bioloogilist või sellega võrdväärset puhastamist kuni puhasti tööaja lõpuni.

41. Kooskõlas nende erinevate eesmärkidega viitab kumbki nimetatud säte reoveedirektiivi I lisa eri punktile. Nendes punktides on ette nähtud liikmesriikide proovivõtukohustuste üksikasjad. Nende sisu on kohandatud vastavalt artiklite 4 ja 15 erinevatele eesmärkidele.

42. Artikli 4 lõige 3 viitab I lisa punktile B. Seal on ette nähtud bioloogilise või sellega võrdväärse puhastuse normid, mis peavad olema täidetud siis, kui kogumissüsteem *käiku antakse*.

43. Artikkel 15 viitab I lisa punktile D. Seal on ette nähtud kontrolli kord, et jälgida I lisa punktis B sätestatud normide *pidevat* täitmist pärast seda, kui kogumissüsteem on käiku antud. Need paigaldusjärgse seire eeskirjad on mõeldud toimima aasta arvestuses. Liikmesriigid on kohustatud koguma asulareovee proove kogu aasta jooksul ja korrapäraselt.

44. Kokkuvõttes: artiklis 4 ja I lisa punktis B sätestatud kohustuste hindamine keskendub ühele momendile: hetkele, mil asjaomane kogumissüsteem käiku antakse. Artiklis 15 ja I lisa punktis D sätestatud kohustuste hindamine on olemuslikult jätkuv tegevus, mille kestus ei ole kindlaks määratud. Samuti on I lisa punktis B sätestatud asjakohased materiaalõiguslikud nõuded (normid), mis peavad olema edaspidi täidetud kuni kogumissüsteemi tööea lõpuni.

2. Reoveedirektiivi artiklis 4 sätestatud proovivõtukohustus

45. Proovivõtukohustuste konkreetsete üksikasjadega seotud küsimus tuleneb loogiliselt reoveedirektiivi sisemisest ülesehitusest, mida on eespool kirjeldatud.

46. On juba selgunud, et komisjon ei saa kohustada liikmesriike koguma aastas I lisa punkti D kohaselt 12 proovi, et tõendada reoveedirektiivi artikli 4 järgimist.

47. Komisjon on nüüdseks ilmselt loobunud varem esitatud nõudest, et 12 proovi on kohustuslikud. Kohtuistungil aga keskendus komisjon argumendile, et liikmesriikide esitatavad proovid peavad ikkagi olema *representatiivsed*.

48. Reoveedirektiivi I lisa punktis B on tõepoolest ette nähtud, et „[r]eoveepuhasteid projekteeritakse ja ehitatakse ümber nii, et neisse sisenevast roveest ja puhastatud heitveest on võimalik võtta enne selle juhtimist suublatesse *representatiivseid proove*“.²⁸

²⁸ Kohtujuristi kursiiv.

49. Nii on komisjonil õigus, et proovid, mida nõutakse vastavalt artiklile 4 koostoimes I lisa punktiga B, peavad olema representatiivsed. Siiski ei ole I lisa punkti B (ega ka kogu reoveedirektiivi) tekstis täpsustatud, mida mõiste „representatiivsed proovid“ tähendab.

50. Mis siis on „representatiivsed proovid“? Selgitamist vajavad kaks selle mõiste mõõdet: kvantitatiivne ja kvalitatiivne.

51. *Kvantitatiivse* mõõtme suhtes, mis tähendab proovide arvu, tuleb rõhutada kolme aspekti.

52. Esiteks, nagu eespool märgitud, on reoveedirektiivi sisemises ülesehituses eristatud artiklit 4 ja artiklit 15. Mõlemad viitavad I lisa eri punktidele. Seega on loogiline, et kummagi sätte kohaselt saab nõuda *erinevat* arvu proove. Kui liidu seadusandja oleks soovinud seada artikli 4 lõike 3 järgimise tõendamise võimaluse tingimuseks kogu aasta jooksul proovide võtmise, oleks ta kasutanud sama menetluslikku lahendust nagu I lisa punktis D.

53. Teiseks peab I lisa punkti B kohaselt esitatavate proovide arv olema ka *väiksem* sellest, mis on vaja esitada I lisa punkti D kohaselt. See tuleneb jällegi mõlema sätte erinevast loogikast: aastakaupa täitmiseks ette nähtud paigaldusjärgse kestva seire kohustuse nõudeid on igal juhul keerulisem täita kui tõendada, et teatud ajahetkel on puhasti käiku antud ja hakatud asulareovett bioloogiliselt või sellega võrdväärset viisil puhastama.

54. „Vähem kui 12“ võib olla naturaalarvude aritmeetikas täiesti selge. Liikmesriikide poolt reoveedirektiivi raames esitatavate tõendite seisukohast aga võib olla vaja täpsemalt selgitamist.

55. Kolmandaks on see põhjus, miks reoveedirektiivi artikli 4 loogika ja eesmärk on asjakohased. Nagu käesoleva ettepaneku eelmises jaos juba märgitud, keskenduvad artikkel 4 ja I lisa punkt B ühele ajahetkele ja vastavale kontrollimisele: sellele, et nõutav asulareovee bioloogiline puhastamine algab ettenähtud kuupäevadel. Kuna erinevalt reoveedirektiivi artikli 15 kohasest hilisemast seirest on tegu sisuliselt ühekordse kontrollimisega, mis keskendub ühele ajahetkele, peaks ühest proovist piisama.

56. Nii kinnitas Euroopa Kohus esimeses kohtuasjas komisjon *vs.* Portugal tehtud otsuses, et mis puudutab nende proovide konkreetset arvu, piisab reoveedirektiivi artikli 4 järgimise tõendamiseks *ühest proovist*, mis vastab I lisa punktis B sätestatud normidele.

57. Eespool nimetatud asjaolusid arvestades saab vaid korrata, et muidugi mõista oleneb tõendite hindamine olemuslikult juhtumist. Selles tuleb arvesse võtta konkreetse juhtumi asjaolusid. Üldiselt aga piisab ühest proovist tõendamaks, et liikmesriigi kogumissüsteem vastab artikli 4 lõikes 3 ja I lisa punktis B sätestatud nõuetele.

58. Sellest hoolimata tuleb meenutada, et I lisa punktis B on kasutatud mitmust. Seal on viidatud representatiivsetele *proovidele*, mitte representatiivsele *proovile*.

59. See asjaolu seondub siiski esmapilgul ehk mõneti üllatuslikult mitte proovide kvantiteetiga, vaid hoopis nõutava proovi sisemise *kvaliteedi* ja koosseisuga.

60. Nagu komisjon kohtuistungil selgitas, kajastab mitmuse kasutamine I lisa punktis B seda, et I lisa punkti B järgimise hindamine reoveedirektiivi artikli 4 kohaldamisel eeldab kahte eri liiki proove: puhastisse siseneva reovee ja sealt väljuva, puhastatud heitvee proovi.

61. Niisiis eristas komisjon proovide kvaliteeti nende kvantiteedist. Ta tunnistas, et esimeses kohtuasjas komisjon *vs.* Portugal tehtud otsust²⁹ arvestades piisab kvantiteedi mõttes ühest proovist. Ta toonitas siiski esitatavate proovide vajalikku *kvaliteeti*.

62. Minnes praegu mööda küsimusest, kas niisuguse argumendi saab esitada käesolevas menetluses – mida käsitlen käesoleva ettepaneku C.2 jaos punktides 84 jj –, olen seisukohal, et üldiselt on niisugune käsitlusviis kooskõlas I lisa punkti B sõnastusega. I lisa punkti B alapunktis 1 on ju viidatud „[proovide võtmisele] sisenevast reoveest ja puhastatud heitveest“.

63. Kokkuvõttes: reoveedirektiivi artikli 4 järgimise tõendamiseks on liikmesriik kohustatud esitama vähemalt ühe representatiivse proovi. Komisjon saab vastavalt I lisa punkti B sõnastusele põhimõtteliselt nõuda, et liikmesriik esitaks kaks proovi: ühe puhastisse sisenevast asulareoveest ja teise puhastatud heitveest. Ent esimeses kohtuasjas komisjon *vs.* Portugal tehtud otsusest tulenevalt võivad selle proovipaari mõlemad osad olla kogutud – niivõrd kui see on tehniliselt võimalik – ühel ja samal ajahetkel. Proov on mitmuses selles mõttes, et see koosneb kahest eespool nimetatud osast ja on seega representatiivne, kuid võib olla ainsuses selles mõttes, et kõik selle osad kogutakse ühel ajahetkel.

C. Käesolev juhtum

64. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt lasub tõendamiskoormis seoses liikmesriigi kohustuste rikkumise hagiga, mille komisjon on esitanud ELTL artikli 258 alusel, komisjonil. Ta peab esitama Euroopa Kohtule kogu teabe, mida on vaja tõendamaks, et kohustust ei ole täidetud. Tuvastades, kas liikmesriik on kohustused täitmata jätnud, tuleb lähtuda olukorrast selles liikmesriigis põhjendatud arvamuses nimetatud tähtaja lõpul.³⁰

65. Käesolevas asjas lõppes see tähtaeg 21. aprillil 2014, nagu komisjon kohtuistungil kinnitas.

1. Prosotsáni, Doxáto, Eleftheroúpoli, Vágia ja Galátista linnastud

66. Kreeka Vabariik ei ole vaielnud vastu väitele kohustuste rikkumise kohta Prosotsáni, Doxáto, Eleftheroúpoli, Vágia ja Galátista linnastutes. Kreeka Vabariik möönab, et vajalikud kogumissüsteemide ehitus- või parendustööd on lõpule viimata. Prosotsáni, Doxáto, Eleftheroúpoli ja Vágia linnastute osas tunnistas Kreeka Vabariik, et reoveedirektiivi nõuded täidetakse alles pärast käimas olevate tööde lõpetamist. Galátista linnastu suhtes nõustub Kreeka Vabariik, et kogumissüsteem ei toimi reoveedirektiivi kohaselt ja on vaja välja vahetada.

67. ELTL artikli 258 alusel algatatud menetluses on Euroopa Kohtu tuvastada, kas liikmesriik rikkus oma kohustusi või mitte,³¹ ja seda ka juhul, kui asjassepuutuv liikmesriik rikkumist ei eita.

68. Käesolevas asjas möönab Kreeka Vabariik, et kogumissüsteemid eespool nimetatud linnastutes ei ole valmis või vajavad uuendamist. Kohtuistungil jäi ta põhimõtteliselt selle seisukoha juurde. Seega ei ole komisjoni esitatud tõendites vasturääkivusi seoses reoveedirektiivi artikli 4 rikkumisega selles osas, et asulareovesi ei läbinud nendes viies linnastus enne ärajuhtimist bioloogilist ega sellega võrdväärset puhastust.

29 Kohtuotsus, 28.1.2016, komisjon *vs.* Portugal (C-398/14, EU:C:2016:61).

30 Vt kohtuotsus, 28.1.2016, komisjon *vs.* Portugal (C-398/14, EU:C:2016:61, punktid 47–49 ja seal viidatud kohtupraktika).

31 Kohtuotsused, 22.6.1993, komisjon *vs.* Taani (C-243/89, EU:C:1993:257, punkt 30); 3.3.2005, komisjon *vs.* Saksamaa (C-414/03, EU:C:2005:134, punkt 9 ja seal viidatud kohtupraktika) ning 6.10.2009, komisjon *vs.* Rootsi (C-438/07, EU:C:2009:613, punkt 53 ja seal viidatud kohtupraktika).

2. *Polýchrono, Chaniótise ja Desfina linnastud*

69. Järgmiste kolme linnastu suhtes eitab Kreeka Vabariik artikli 4 järgimata jätmist.

70. *Polýchrono* suhtes esitas Kreeka Vabariik 12 proovi 2012. aasta kohta ja 12 proovi 2013. aasta kohta. Komisjoni väitel ületasid 2012. aasta kohta esitatud proovid ettenähtud piirnorme. Samuti märgib komisjon, et neid piirnorme ületasid ka kolm 2013. aasta kohta esitatud proovi. Komisjoni sõnul tähendab see I lisa tabelis 3 lubatust suuremat arvu nõuetega vastuolus olevaid proove. Komisjon on seisukohal, et esitatud proove ei saa pidada representatiivseteks, sest need ei ole kogutud I lisa punkti D kohaselt. Nimelt ei ole esitatud proove ajavahemikest jaanuar kuni aprill 2012 ning jaanuar kuni aprill ja november kuni detsember 2013. Need 16 proovi, mis nimetatud liikmesriik esitas kaitseargumendina kirjaliku menetluse kestel 2013. aasta kohta, ei ole põhimõtteliselt muutnud komisjoni seisukohta, et Kreeka Vabariik ei ole nõuetele vastavust tõendavaid proove esitanud.

71. *Chaniótise* suhtes on Kreeka Vabariik esitanud 12 proovi 2012. aasta kohta. Komisjoni sõnul ei vastanud ainult üks proov ettenähtud piirnormidele. Komisjoni sõnul ei saa esitatud proove siiski pidada representatiivseks ja korrapäraselt kogutuks, sest ajavahemikus jaanuar kuni aprill 2012 ei kogutud ühtegi proovi. Samuti ei esitatud algul ühtegi proovi 2013. aasta kohta. Seoses proovidega, mis Kreeka Vabariik esitas kaitseargumendina kirjaliku menetluse kestel, on komisjon seisukohal, et 2013. aasta kohta esitatud proovid ei vasta ettenähtud piirnormidele ja 2014. aasta kohta esitatud proove ei kogutud korrapäraselt.

72. *Desfina* suhtes esitas Kreeka Vabariik neli proovi 2011. aasta kohta, kaks proovi 2012. aasta kohta ja kaheksa proovi 2013. aasta kohta. Komisjon märgib, et I lisa punkti D kohaselt oleks tulnud 2012. aasta jooksul koguda 12 proovi, sest üks 2011. aastal kogutud proovidest ei vastanud ettenähtud piirnormidele. Kuna ka üks 2012. aastal kogutud proov leiti olevat nõuetega vastuolus, oleks Kreeka Vabariik pidanud koguma 2013. aasta jooksul 12 proovi. Pealegi ei saanud kogutud proovid olla võetud korrapäraselt, sest nende arv ei olnud piisav. Ja veel: üks 2013. aastal kogutud proovide näitajatest ei vastanud reoveedirektiivi I lisa punkti D alapunktis 4 ette nähtud normidele.

73. Teisisõnu väidab komisjon oma kirjalikes seisukohtades, et reoveedirektiivi artikli 4 kohaselt usaldusväärse hinnangu andmise võimaldamiseks oleks Kreeka Vabariik pidanud iga asjaomase linnastu suhtes esitama I lisa punktis D ette nähtud meetodite kohaselt rahuldavad tulemused vähemalt ühele aastale vastava tähtaja jooksul alates vastava kogumissüsteemi käikuandmisest.

74. Eelmises jaos kokku võetud põhjendusi arvestades on komisjon oma argumentides eksinud. Kuidas tahes nende kolme linnastu suhtes esitatud andmeid käsitleda, vastavad need kvantitatiivselt nõuetele, mis on ette nähtud artiklis 4 koostoimes I lisa punktiga B. Esitati ju rohkem kui üks proov.

75. Kohtuistungil paluti komisjonil kommenteerida Euroopa Kohtu otsust esimeses kohtuasjas komisjon vs. Portugal. Seda otsust arvesse võttes nõustus komisjon, et üks proov saab olla piisav tõend reoveedirektiivi artikli 4 järgimise kohta.

76. Seda tunnistades märkis komisjon siiski, et käesoleval juhul esitatud proovid *ei ole* kvaliteedi poolest *representatiivsed*.

77. Esiteks selgitas komisjon, et selleks, et proovi saaks lugeda representatiivseks, tuleb see koguda teatud ajahetkel, mis tuleb määrata iga juhtu eraldi analüüsidest ning mis peab põhimõtteliselt kajastama suurimat reostust, mis võib asjaomases linnastus tõenäoliselt tekkida (merelähedaste linnastute puhul suvel, veinipiirkondade puhul viinamarjakoristusele järgneval ajal, mägedes asuvate linnastute puhul talvel).

78. Selline mõiste „representatiivne“ ülespaisutamine tuleb tagasi lükata. Selle nõudega püüab komisjon sisuliselt „tagaukse kaudu“ arvata I lisa punkti B sisse I lisa punktis D ette nähtud seirenõudeid – mis selgelt ei kuulu kohaldamisele liikmesriikidele reoveedirektiivi artiklist 4 tulenevate kohustuste suhtes.

79. Nagu enne märgitud, piisab ühe I lisa punkti B nõuetele vastava proovi esitamisest selleks, et tõendada reoveedirektiivi artikli 4 järgimist. Artiklis 4 ega I lisa punktis B ei ole mainitud, millisel ajahetkel peab see proov kogutud olema. Reoveedirektiivi sisemine ülesehitus eeldab selle ühekordse proovi võtmist siis, kui kogumissüsteem käiku antakse.

80. Tuleb rõhutada, et miski ei takista komisjoni nõudmast asjaomaselt liikmesriigilt tõendeid I lisa punktis D üksikasjalikult ette nähtud nõuete järgimise kohta. Seda aga tuleb nõuda reoveedirektiivi artikli 15, mitte artikli 4 alusel. Nagu Kreeka Vabariik käesolevas asjas õigesti märkis, on komisjon esitanud väiteid ainult artikli 4, mitte aga artikli 15 rikkumise kohta.

81. Teiseks märkis komisjon kohtuistungil samuti, et ühe proovi representatiivsuse hindamiseks peavad komisjonil olema ka üksteisega võrreldavad andmed, nimelt teave puhastisse siseneva reovee ja puhastatud heitvee kohta. Komisjoni sõnul ei saa asjatundjad ilma nende andmeteta esitatud proovi representatiivsust hinnata.

82. Nagu on märgitud käesoleva ettepaneku punktides 60–62, võib selle seisukohaga I lisa punkti B sõnastust arvestades üldiselt nõustuda. I lisa punkti B alapunkti 1 sõnastuses on tõepoolest mainitud „sisenevast reoveest ja puhastatud heitveest [võetavaid] representatiivseid proove“.

83. Käesolevas asjas aga esitas komisjon need argumendid esimest korda kohtuistungil.

84. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei saa ETLT artikli 258 alusel esitatud hagi põhineda muudel vastuväidetel peale kohtueelses menetluses esitatute. Euroopa Kohus on korduvalt märkinud, et põhjendatud arvamusel ja hagiavaldusel peab olema üks ja sama ese ning need peavad põhinema ühtedel ja samadel vastuväidetel. Põhjus on selles, et kohtueelse menetluse eesmärk on anda asjaomasele liikmesriigile võimalus ühelt poolt täita liidu õigusest tulenevad kohustused ja teiselt poolt kasutada õigust end komisjoni väidete vastu kaitsta.³²

85. Kindlasti saaks vormiliselt väita, et hagi ese jäigi samaks: reoveedirektiivi artikli 4 lõigetest 1 ja 3 tulenevate Kreeka Vabariigi kohustuste täitmata jätmine. Tegelikult aga on väide, et Kreeka Vabariigi esitatud proovid ei olnud kvaliteedi poolest representatiivsed, täiesti uus argument. Sisuliselt seisab see täiesti eraldi komisjoni poolt seni esitatud põhjendustest, mis on kajastatud käesoleva ettepaneku punktides 70–73 seoses kolme vaidlusaluse linnastuga.

86. Seetõttu tuleb see argument tagasi lükata. Käesolevas menetlusjärgus ei ole Euroopa Kohtul võimalik ühtegi komisjoni esitatud argumenti kontrollida. Mis veelgi olulisem: kui lubada komisjonil tema hagi põhisambast nii palju kõrvale kalduda, takistaks see asjaomast liikmesriiki tema seisukohtade esitamisel ja tegelikult kaitseõiguste säilitamisel. Nagu Kreeka Vabariik kohtuistungil märkis, ei olnud tal varem võimalik komisjoni esitatud argumenti suhtes seisukohta võtta, pealegi ei taotlenud komisjon ka tõendeid, millele ta kohtuistungil tugines, seoses teiste linnastutega, mida komisjon käesoleva asja kohtueelses menetluses algul käsitles.³³

87. Seetõttu tuleb kokkuvõttes korrata, et põhimõtteliselt tunnistas komisjon, et Polýchrono, Chaniótise ja Desfína linnastute suhtes suutis Kreeka Vabariik põhjendatud arvamusel ette nähtud tähtaja lõpuks esitada vähemalt ühe proovi, mis vastas I lisa punkti B nõuetele, nagu komisjon neid oli varem käsitanud.

32 Kohtuotsused, 24.11.1992, komisjon vs. Saksamaa (C-237/90, EU:C:1992:452, punkt 20); 22.9.2005, komisjon vs. Belgia (C-221/03, EU:C:2005:573, punktid 36–38 ja seal viidatud kohtupraktika) ja 11.9.2014, komisjon vs. Saksamaa (C-525/12, EU:C:2014:2202, punkt 21).

33 Kohtueelses menetluses käsitles komisjon algul 62 linnastut (vt käesoleva ettepaneku punkt 12).

88. Sellepärast olen seisukohal, et nende linnastute suhtes ei ole komisjon tõendanud, et Kreeka Vabariik rikkus reoveedirektiivi artiklit 4. Selles osas tuleb käesolev hagi rahuldamata jätta.

V. Kohtukulud

89. Kuna osa nõudeid rahuldatakse ühe, osa teise poole kasuks, teen Euroopa Kohtule ettepaneku tugineda kodukorra artikli 138 lõike 3 esimesele lausele ja jätta kummagi poole kohtukulud tema enda kanda.

VI. Ettepanek

90. Eespool tutvustatud põhjendustel teen Euroopa Kohtule järgmise ettepaneku.

- a) Tuvastada, et Kreeka Vabariik on jätnud Prosotsáni, Doxáto, Eleftheroúpoli, Vágia ja Galátista linnastutes täitmata oma kohustused, mis tulenevad nõukogu 21. mai 1991. aasta direktiivi 91/271/EMÜ asulareovee puhastamise kohta artikli 4 lõigetest 1 ja 3. Eespool nimetatud linnastute suhtes ei taganud Kreeka Vabariik põhjendatud arvamuses nimetatud tähtaja lõpuks, et asulareoveepuhastitest väljuvat vett puhastatakse piisavalt vastavalt sama direktiivi I lisa punkti B nõuetele.
- b) Jätta Polýchrono, Chaniótise ja Desfína linnastute osas hagi rahuldamata.
- c) Jätta poolte kohtukulud nende endi kanda.